

47

"Cristians a la intempèrie"

Trobar Déu en la vida

Darío Mollà, sj.

Cristians a la intempèrie

Trobar Déu a la vida

Darío Mollà, sj.

Imprès en paper i cartolina ecològics • Edita CRISTIANISME I JUSTÍCIA • R. de Llúria,
13 - 08010 Barcelona • tel: 93 317 23 38 • fax: 93 317 10 94 • info@fespinal.com •
Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. • ISBN: 84-9730-145-5 • Dipòsit Legal: B-39.934-
2006 • Octubre 2006

La Fundació Lluís Espinal li comunica que les seves dades procedeixen del nostre arxiu històric pertanyent al nostre fitxer de nom BDGACIJ inscrit amb el codi 2061280639. Per exercitar els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició poden dirigir-se al carrer Roger de Llúria, 13 de Barcelona

1. CERCAR DÉU... ¿TROBAR DÉU?	
1.1. “Experiència” de Déu	7
1.2. Cercar	8
1.3. Trobar	9
2. PERFIL HUMÀ PER A L’EXPERIÈNCIA DE DÉU	
2.1. “Disposar-se” un mateix, ajudar els altres a “disposar-se”	11
2.2. Capacitat d’interioritat	12
2.3. Capacitat d’ “elecció”	15
2.4. Capacitat de gratuïtat	16
2.5. Capacitat de “trobadra” en les relacions humanes	17
2.6. Capacitat de fortalesa	18
3. PEDAGOGIA: L’ESTIL DE VIDA	
3.1. “Ajudar” a formar el subjecte	21
3.2. Austeritat	22
3.3. “Ordre” en les activitats	23
3.4. “Espais verds” a la vida	24
3.5. Obertura a l’aire que ve de fora	25
4. PEDAGOGIA: LES ACTIVITATS	27

L'any 1992 vaig publicar el quadern *Trobar Déu a la Vida* en aquesta mateixa col·lecció. En aquell moment, vaig voler parlar de l'"experiència de Déu" a partir de les claus d'explicació adduïdes per l'espiritualitat ignasiana i, especialment, a partir dels Exercicis, a fi que aquesta experiència esdevingués més comprensible teòricament i més accessible vitalment per als cristians i les cristianes "del carrer". La bona acollida que va tenir el meu quadern mostrava la recerca i la necessitat que moltes persones tenen de viure la seva vida en clau de seguiment de Jesús en aquest món concret en què vivim.

De llavors ençà, han passat quasi quinze anys i he tingut moltes jornades, molts cursos i seminaris amb molts i diversos grups de gent sobre el tema de l'experiència de Déu. Tot això ha estat notablement positiu i enriquidor per a la meua reflexió inicial. La qüestió de fons a què el meu escrit volia servir d'ajut encara continua vigent: als nostres dies, no és fàcil viure la fe amb creativitat i goig, si no hi ha una forta experiència interior que l'alimenti i la configuri. Ara bé, aquesta experiència interior ni ve donada automàticament ni és tan sols facilitada pels nostres estils i ritmes de vida. Com la podem fer possible, doncs? No es tracta només de dir que ens cal l'experiència de Déu sinó, i potser més preemptòriament, de fer-la viable a la pràctica.

D'aquesta manera, el tema continua vigent i la primera reflexió ha estat enriquida i ha madurat. Aquest nou quadern de la col·lecció EIDES correspon a amdós factors i segueix els plantejaments bàsics del quadern de 1992, però és –certament– molt més que una edició "formalment" retocada; això sí, està escrit amb la mateixa

intenció d' "ajudar" tants cristians i tantes cristianes que lluiten amb tota sinceritat per convertir la seva vida personal, laboral, familiar i social, en vivència i testimoni de l'evangeli, per bé que massa cops, es troben enmig de la incomprensió i un cert toc de llàstima de la majoria, amb exigències i plantejaments impossibles, i un cert toc d'irrealisme, per part de molts dels seus líders.

Durant la nostra reflexió, aniran apareixent molts altres temes importants i concomitants que tenen a veure amb la vida humana i la vida "espiritual", entesa com a plenitud de l'humà. Potser al lector li hagués agradat un tractament més ampli d'alguns temes. Això no ho faré: he renunciat expressament a fer "*excursus*" per raons d'espai i per no perdre mai el nord i l'objectiu que ens hem proposat en aquest quadern, que és l'experiència de Déu. Ja hi haurà prou temps i oportunitat, espero, per exhaurir tots aquests temes, si realment interessen als qui llegeixin aquestes línies. En aquest sentit, agrairia moltíssim qualsevol comentari, suggeriment o observació sobre tot el que exposo en aquest quadern i sobre possibles desenvolupaments complementaris. Es poden enviar a la següent adreça electrònica: dariom@fespinal.com.

1. CERCAR DÉU... ¿TROBAR DÉU?

Sempre, i ara també, viure cristianament ha estat i continua essent una crida i un repte per a molta gent. Cada època, però, viu la crida i el repte d'una forma que li és característica.

1.1. “Experiència” de Déu

En un text molt lúcid i ja tòpic, no pas perquè molta gent se l’hagi aplicat a la seva vida, sinó perquè s’ha repetit molts cops, Karl Rahner plantejava a finals dels anys seixanta del segle XX, com a desafiament i condició ineludible per als futurs cristians, el fet que cal ser persones que hagin “experimentat” quelcom: “El primer tret i el més important de tots que ha de carac-

teritzar l’espiritualitat del futur és la relació personal i immediata amb Déu. Aquesta afirmació pot semblar una banalitat... Tanmateix, avui dia està molt lluny d’esdevenir quelcom que caigui pel seu propi pes”¹. I hi constata una sèrie de característiques de la societat en què fonamentava la seva afirmació. Quaranta anys més tard, el text i les raons que hi va adduir el teòleg alemany, encara no han perdut ni actualitat ni importància.

Ara bé, afirmacions semblants poden suscitar en nosaltres (i també en molta gent) descoratjament i desànim més enllà de l'acord teòric, pequè potser ens sentim incapaços de fer aquesta "experiència de Déu" i considerem que està fora del nostre abast, o bé la concebem com una "exigència" més, que podria ser agradable i fins i tot atractiva, però que esdevé incompatible i impossible en les condicions normals i innegociables de la nostra vida quotidiana. Per tant, el fet d'afirmar que cal l'experiència de Déu sense explicar-la ni donar-hi cap via d'accés, podria menar la gent a un cul-de-sac i es podria fer un feble servei a la vida de la fe, cosa que també passaria si es proposés d'arribar-hi amb mitjans que només fossin a l'abast d'una minoria de persones, que es poguessin permetre el "luxe" d'uns determinats i "exclusius" paràmetres de vida.

En aquesta situació, l'"eslògan" clàssic de l'espiritualitat ignasiana sembla que torni a tenir vigència: " cercar i trobar Déu en totes les coses". *En totes*. En aquesta afirmació, Ignasi de Loiola hi concentra, al final de la seva vida, la seva maduresa espiritual²; i tot el seu elaborat procés de pedagogia i formació espiritual s'hi encamina, com ho expliquen les *Constitucions* de la Companyia de Jesús³. La forta càrrega pedagògica dels escrits bàsics de l'espiritualitat ignasiana i el gran realisme del sant de Loiola ens fan pensar que, tot i els segles que ens separen d'ell, podrem trobar, en aquesta espiritualitat, suggeriments no tan sols útils sinó valuosos per afrontar el repte que la fe ens planteja avui dia.

1.2. "Cercar"

El primer terme de la doble proposta que hi ha a l'eslògan ignasià, "cercar" Déu, sembla que, d'entrada, susciti menys problemes, que estigui més al nostre abast que el segon. En canvi, "trobar" Déu ja ens sembla més complicat, si tenim en compte les nostres experiències i les dels altres. Tanmateix, cal fer, d'entrada, observacions importants sobre ambdues experiències.

Qui cerca qui o qui troba qui, l'home a Déu o Déu a l'home? Qui és el primer subjecte en els dos verbs? En contra del que poguéssim dir una resposta precipitada, Déu és el primer qui cerca i troba. Així ho afirma tota la tradició espiritual, des de l'Antic Testament, sant Joan de la Creu ("Como el ciervo huiste, habiéndome herido") fins a Simone Weil ("Déu s'esgota a través de l'infinit gruix del temps i de l'espai, per tal d'arribar a l'ànima i seduir-la").

En aquest fet de donar-se a conèixer, Déu és absolutament lliure: "Jo, el Senyor, he respost als qui no em consultaven, m'he deixat trobar pels qui no em cercaven. A una nació que no invocava el meu nom, li he dit: 'Aquí em teniu, aquí em teniu!'" (Is 65, 1). Afirmar això vol dir que, en parlar de l'encontre de Déu amb la persona, entrem en un àmbit de llibertat infinita i misteri desbordant per part de Déu. Les formes, els camins, els temps i les mediacions de Déu per arribar a cadascú de nosaltres són inabastables i inescrutables! En aquest quadern, farem unes aproximacions senzilles a l'encontre de Déu amb la

persona, sense cap mena de pretensió de ser exhaustius.

Aquell qui és “tocat” per Déu i descobreix que és “tocat” per ell experimenta, primerament, el desvetllament del desig humà de Déu, la “set de Déu” del salmista. “Salí tras de ti clamando”, diu Joan de la Creu. “L’encontre” no és més que el començament d’un aprenentatge de viure, sentir, decidir “d’una altra forma” i, d’aquesta manera, passar del reconeixement d’aquella Presència, que ens surt a l’encontre amb una intensitat inesperada, a l’entrega confiada en Aquell la presència del qual no és més que la “seva esquena”⁴. Cercar Déu és, primer de tot, un desig a dins nostre abans que una activitat.

L’espiritualitat ignasiana tendeix a una recerca de Déu que no elimina cap àmbit, ni personal ni vital, perquè inclou la interioritat i l’activitat exterior, els moments de caràcter més explícitament “religiós” i els que no ho són; així mateix, tendeix a un encontre que és habitual i quotidià, no tan sols puntual o excepcional.

El fet de definir-nos en la nostra condició cristiana com a “cercadors” de Déu suposa una doble actitud de fons, si som coherents amb el que hem dit fins ara: la confiança i la humilitat. La confiança, perquè som els qui rebem la promesa del Senyor, que ens surt a l’encontre i que ha promès mostrar-se als qui el cerquen amb puresa de cor; la humilitat, perquè som ben conscients que ni el resultat de la recerca ni el desig d’aquesta recerca, que ja és un do, no depenen de nosaltres. Es tracta de ser humils i esperan-

çats cercadors de Déu i davant de Déu, humils també davant els altres, homes i dones que cerquen, perquè no ens definim ni davant nostre ni davant dels altres com a “posseïdors” o “dispensadors” d’un Déu que posseïm, manipulem o que ens hem fet nostre per sempre.

1.3. “Trobar”

De la mateixa manera que l’expressió “cercadors” de Déu és una expressió que, d’entrada, no suscita desconfiança sinó més aviat desitjos d’apropament, perquè és modesta, els qui “han trobat” Déu –si es defineixen a ells mateixos com a tals– susciten més aviat recel i incomoditat. Massa vegades a la vida hem percebut, en aquells qui afirmen que han trobat Déu, persones que se l’han apropiat o l’han utilitzat a favor seu, fins i tot, com a arma llancívola contra els altres. Es tracta de gent amb seguretats indestructibles, notablement superba i prepotent, més propensa a jutjar que ser misericordiosa, a opinar que acompanyar. Per això, estarà bé fer alguna observació sobre allò que volem dir quan fem l’expressió “trobar Déu”.

“Trobar” vol dir “entrar en relació amb”, deixar-se assolir o tocar pel dit de Déu, acostar-me al seu abisme d’amor, llum i llibertat..., però mai pot significar posseir, dominar, manipular, controlar el qui ja no seria el Déu veritable sinó un ídol fet a mida. El Déu que *trobem* moltes vegades no és el Déu que *cerquem* ni tampoc no se’ns revela exactament allí on el cer-

quem o de la forma com el cerquem, sinó que més aviat ens sorprèn, ens desconcerta i ens trastorna: és el qui es manifesta, el qui es revela, no és el qui hem previst o programat. “I recordem el següent: Déu no es presenta davant el nostre ser finit com una Cosa ja totalment acabada a què cal abraçar-se. Per nosaltres, és l’etern Descobriment i l’etern Creixement. Com més creiem que el comprenem, més diferent se’ns revela. Com més pensem que l’aprehenem, més retrocedeix i més ens atreu vers les profunditats de Si mateix”⁵.

Tenir “experiència de Déu” no vol dir, òbviament, ni que siguem transportats a un món irreal ni que ens sentim amb poders sobrehumans per suportar les dificultats de la vida ni que siguem alliberats de la condició humana i les seves febleses; tenir “experiència de Déu” vol dir tenir una profunda experiència interior que, en la seva fondària, ens fa veure les coses amb una profunditat diferent (“amb altres ulls que abans”, deien els companys de sant Ignasi) i ens permet afrontar la vida amb una altra tendresa, amb una altra calidesa, amb una altra fortalesa..., amb un altre cor... Es tracta d’una experiència interior que transforma la nostra relació amb l’exterior, el fet de descentrar-se que ens torna a centrar en un altre centre diferent de nosaltres mateixos, una commoció en el nostre món íntim, que transforma les nostres relacions amb els altres... Simone Weil deia que sabia si algú havia tingut una autèntica experiència de Déu per la forma com li parlava dels homes.

L’experiència de Déu, sempre cal discernir-la i examinar-la (“examinar molt i bé”, diu Ignasi en els Exercicis)⁶ perquè no hi ha cap altre terreny més adobat per a l’engany que el de l’experiència religiosa⁷, i ja fa segles que es diu –la història encara no ho ha desmentit– que no hi ha res pitjor que *la corrupció del que és*. Cal seguir criteris “objectius” que ens ajudin a “verificar” aquesta experiència, entre els quals sant Ignasi destaca l’“abnegació” i la “mortificació” com a elements verificadors de primer ordre.

Ara bé, no ens oblidem del nostre punt de partida ni hi renunciem. En aquest quadern, no es tracta de fer teoria sobre l’“experiència de Déu” sinó d’indicar més aviat els camins, les pistes i les estratègies que la poden fer possible en la vida quotidiana de bona part dels cristians i les cristianes d’avui dia.

Com passa amb tantes coses a la vida de la fe, l’experiència de Déu és alhora tasca i do. Un cop hem afirmat el caràcter de do d’aquesta experiència i les mínimes conseqüències que se’n podrien derivar, parlarem amb més detall de la tasca que encara ens queda per realitzar; una tasca que ha de ser factible i possible per a la gent “del carrer” i que ha de ser percebuda i viscuda no com una sobrecàrrega més, afegida a les càrregues que la vida ja ens comporta, sinó com la tasca de portar plenitud a les nostres pròpies possibilitats humanes, i amb això rebre el regal, afegit, de la trobada amb Déu.

2. PERFIL HUMÀ PER A L' EXPERIÈNCIA DE DÉU

Hi ha un terme en la història de l'espiritualitat que sintetiza la tasca que ha de realitzar la persona per fer possible l'experiència de Déu a la seva vida; es tracta del terme "disposar-se a", disposar-se a rebre el do. Aquesta expressió sintetiza una sèrie d'aspectes i activitats, com ara: estar atents, posar-se en el lloc adequat, deixar lloc per a allò que ha de venir. "L'esforç de l'home a partir d'aquesta fase de la disposició no s'orienta al fet d'assolir, aconseguir, captar o dominar un 'objecte' que pugui dirigir. L'esforç està orientat més aviat a fer disponible, buidar el propi interior, fer silenci al voltant d'un mateix, 'estando ya mi casa sosegada', a fi que la Paraula ressoni present al cor"⁸.

2.1. "Disposar-se" un mateix, ajudar els altres a "disposar-se"

La tasca de disposar-se té components "positius", de construcció, i d'altres que tenen més a veure amb l'"eliminació" d'obstacles per a aquesta experiència de Déu. Disposar-se és, d'una banda, fomentar capacitats i actituds que ens preparen,

que ens fan més aptes per a l'experiència i, de l'altra, treure elements que ens en poden distreure, o bé que poden allunyar-nos-en, tancar-nos en nosaltres mateixos i, fins i tot, ens poden impedir l'obertura al que ve de fora. Disposar-se té també un vessant més "interior", que té a veure amb l'atenció al desig, amb la petició, la purificació..., i una tasca més exterior,

que té a veure amb la posada al punt o el desenvolupament de certes capacitats.

Aquest tipus de “disposar-se” és, per dir-ho d’una manera senzilla, el fet d’anar preparant un subjecte, una persona capaç de l’experiència de Déu, oberta a aquesta experiència i, fins i tot, desitjosa d’aquesta experiència. Definir el perfil d’aquest subjecte i les pedagogies per formar-lo és la gran tasca actual de la formació cristiana pròpia i aliena, si de debò pensem que la clau per a l’existència dels cristians del futur és que siguin persones capaces de tenir experiències personals. Quan definim un perfil de persones, estem indicant alhora els horitzons i els objectius de la seva formació. Ens trobem, per tant, davant un tema d’enorme transcendència per a l’esdevenidor, per a la nostra formació personal i per a la nostra acció evangelitzadora.

El perfil que descriurem, defineix la situació de partença o bé és el punt d’arribada? ¿És el conjunt de condicions per a l’experiència personal de Déu o bé és el pòsit que aquesta experiència deixa en la persona? Doncs bé, és ambdues coses, com passa amb altres àmbits de la vida... Pensem, per exemple, en l’esport o en el cant: per a la pràctica inicial, es demanen unes qualitats mínimes i un entrenament bàsic; amb la pràctica de l’activitat, les qualitats inicials es van desenvolupant fins a la maduresa. Tot seguit, definirem una sèrie de capacitats que cal tenir mínimament, perquè una persona pugui ser subjecte de l’experiència de Déu, tot i que vagin madurant i es va-

gin aprofundint a través d’aquesta experiència.

Escollim cinc capacitats o trets que defineixen el perfil del subjecte de l’experiència de Déu. Aquesta elecció és, evidentment, subjectiva, tot i que no sigui –crec– arbitrària. Les hem escollides després d’haver tingut en compte tant les possibilitats com les dificultats que la nostra cultura dominant i el nostre entorn social presenten al qui “cerca” Déu. Cadascú haurà de veure fins a quin punt li cal treballar una dificultat concreta i amb quin grau d’intensitat ha de tenir cura de cadascuna d’aquestes dificultats; no es tracta ni de tot ni de tot alhora, sinó que, com en qualsevol projecte pedagògic, la personalització és imprescindible.

Intencionadament, emprarem un llenguatge el més “universal” possible, que, en tant que “universal”, és a dir, aplicable a bastament a molts projectes educatius i formatius de les persones, es troba més enllà d’una especificitat cristiana. En aquest sentit, crec que la nostra reflexió guanya en utilitat com a proposta formativa.

2.2. Capacitat d’interioritat

La interioritat l’entenc de dues maneres: d’una banda, com a capacitat d’observar els moviments interiors, escoltar les paraules i els sorolls interns, discernir o separar els sentiments i els judicis, sentir correctament els desitjos i la seva força, etc.; i, de l’altra, com a capacitat de relacionar-se amb allò exterior des de dins d’un mateix, no tan sols des de les capes més superficials de la persona, és a dir,

des de la capacitat de connectar íntimament amb l'altre, captar signes, interpretar gestos, etc.

No cal gaire espai per justificar el fet d'incloure aquesta capacitat d'interioritat dins el perfil del subjecte que vol estar "disponible" per a l'experiència de Déu. Déu no és evident, no és a la superfície de les coses o dels esdeveniments, no és el primer que es veu; a més, la dispersió, l'estrès o la banalitat, tan presents en el nostre ritme de vida, en la nostra manera d'estar ací, de mirar i relacionar-nos, no ajuden a la trobada amb Ell.

En aquest treball de la interioritat, necessari i complex, m'agradaria destacar tres àmbits especials a què cal parar esment: l'"espiritualitat" del cos, la reconciliació amb el silenci i la valoració de la contemplació.

El cos humà, la cura del cos i, més enllà d'aquesta cura, el culte al cos, és una de les característiques del nostre moment cultural, sobretot entre les generacions més joves, encara que no exclusivament. Els mitjans, el temps invertit i els diners destinats al culte al cos són abundants. És sorprenent fins a quin punt un "bon" cos (un cos atractiu) pot condicionar l'estima de les persones. Això són dades que no podem ignorar. A més, el cos és un element de primer ordre per a la capacitat humana de la relació, tant amb un mateix com amb els altres, tant en una bona relació com en una de desagradable.

En el nostre discurs educatiu o pastoral sobre el cos i en l'ús del cos en la relació amb nosaltres mateixos, amb els altres i amb Déu, hem d'evitar, se-

gons la meua opinió, un doble extrem: d'una banda, un discurs sobre el cos que fa del cos quelcom "demoníac", fustigat o bé el presenta sempre com a obstacle o element negatiu, és a dir, un discurs, sobretot i preferentment, "moralitzador" del cos (normalment per a dir el que està malament, que sol ser quasi tot). I de l'altra, un discurs que ignora el cos, el discurs del silenci total sobre el paper que té el cos a la vida de la gent, per comoditat o perquè no se sap què dir-hi. Ni una cosa ni l'altra no ajuden a ningú. Òbviament, parlem de cossos amb sexe, no de cossos asexuals, però que són molt més que cossos amb sexe.

Cal pensar i educar en un ús "espiritual" del cos, un cos que és una mediació necessària de les nostres relacions com a persones. Cal fer una reflexió sobre el cos amb més càrrega "espiritual" i amb menys càrrega "moral", perquè, a més, la primera ha de precedir necessàriament la segona, si aquesta darrera ha de ser la correcta...

Pensem en els sentits, per exemple. No es tracta només de "guardar els sentits", cosa que caldria fer en certs moments, sinó també d'"aplicar els sentits"⁹. Els sentits són les portes d'entrada i de sortida a la comunicació amb l'exterior. La vista pot violentar i àdhuc violar o bé acollir i curar; cal educar l'oïda per a l'escolta, cosa que és molt més que fisiologia; el tacte pot colpejar o acariciar, ser possessiu i, fins i tot, transmetre tendresa; cal educar el gust perquè pugui assaborir, pas imprescindible per poder valorar i agrair; i, finalment, l'olfacte pot esdevenir un sen-

tit interior que ens orienti a la vida quan no hi ha gaire evidència o claredat.

Parlava també del silenci i d'una relació que s'hi havia "reconciliat". Tinc la sensació que la nostra cultura manté una relació curiosa amb el silenci, una relació entre l'odi i l'amor o potser una relació al revés, entre la por i la recerca. D'una banda, veiem de quantes formes s'evita el silenci: des d'un ús compulsiu i àdhuc socialment molest del mòbil fins a tota mena de música ambulants; i de l'altra, es valoren les "escapades" que de tant en tant es realitzen a diversos àmbits del silenci... Ajuda a l'experiència de Déu l'hàbit del silenci i la capacitat per al silenci. Amb això, no vull dir, però, que aquesta experiència s'esdevingui només quan s'està en silenci, ni de bon tros, sinó que aquesta capacitat per al silenci ajuda a percebre-la fins i tot enmig del tràfec diari.

Parlem d'un silenci que és més, molt més que l'absència de paraules, "es tracta d'un silenci que ha de ser eloqüent amb la vida, que és disposició per a l'escolta de la veu de Déu en la pròpia existència i que no té res a veure ni amb l'entossudiment esquerp ni amb la mudesa sorruda, darrere la qual massa sovint pretenem amagar la manca d'autocomprensió de la nostra realitat i, òbviament, dels esdeveniments que vivim durant les hores, el temps i l'espai... Aquest silenci no és l'oposat de la paraula sinó del soroll i la distracció constant"¹⁰.

Dins d'aquesta capacitat d'interioritat hi afegia un tercer element, que

és la primera característica del "subjecte" de l'experiència de Déu: la valoració de la contemplació. Es tracta de la contemplació, no tan sols com a forma concreta d'oració o d'apropament interior i místic a certes realitats, sinó com a tarannà de vida. Arribats en aquest punt, caldria recuperar l'ignasià "contemplatiu en l'acció" ("*in actione contemplativus*"), tan limitadament i parcialment interpretat alguns cops.

Aquesta fórmula no parla d'introduir "dosis" de contemplació enmig de l'acció (ni moltes ni poques); aquesta no és la qüestió. Es tracta, per tant, de treballar, actuar, viure contemplativament, la qual cosa és una forma particular, més valuosa, de ser actiu a la vida i de viure-la...

És una forma de situar-se que, d'una banda, demana una qualitat interior (de què ja hem parlat), i de l'altra, comporta una qualitat, un abast i una riquesa majors per a tot allò que la vida ens dóna. Viure contemplativament és viure amb respecte per la realitat i les persones i les coses, sense que els usurpem el seu protagonisme, perquè ens centrem només en nosaltres mateixos, sense que col·loquem davant nostre una pantalla o un mur contra el qual s'estavella tot allò que ens sigui donat; es tracta de situar-nos amb atenció, que ens fixem en els detalls i valorem el gest, sense pressa, i deixant-nos invitar més que envaint els espais de l'altre. Ni tan sols podem intuir que "nova" que esdevé la vida quan la vivim contemplativament!

2.3. Capacitat d'“elecció”

No podem aspirar a tot, no podem voler-ho tot, no ho podem tenir tot, no tot és compatible amb tot, no tot val; totes aquestes afirmacions, tan elementals i òbvies, aparentment, resulten difícils d'acceptar a la cultura que ens envolta. Ara bé, cal que ens qüestionem el “tot val”, el “tot alhora”, el “tot és compatible amb tot”, si volem estar disponibles per fer experiència de Déu, un Déu que no és una cosa més, una opció més, un amor més: “...Déu no pot ser tractat com una ‘cosa’ més enmig de moltes altres coses. Ell és l'únic Déu, la font transcendent de totes les coses bones.

No podem servir el Déu d'Abraham, Isaac i Jacob, si no és que l'estimem amb tot el nostre cor i no simplement posant-lo al primer lloc de la llista”¹¹.

Això planteja la necessitat de créixer en capacitat d'“elecció”, entenent el terme en el sentit ignasià. En què consisteix aquesta capacitat, de què parlem concretament? Abans de res, parlem del fet de tenir clar allò en què hauríem de centrar la nostra vida des d'un punt de vista afectiu i, en funció d'això, caldrà anar decidint si acceptem o deixem coses, segons un criteri de puresa interior. Si ens ajudem a centrar-nos, agafar-les, si ens hi apartem, deixar-les. Val tot allò que “ajuda”, no val el que ens “aparta”.

Aquesta claredat interna, aquesta puresa de plantejament i intenció ens ajudarà a tenir una vida “ordenada” –en termes ignasians–, “coherent” –amb les nostres paraules. No es trac-

ta tan sols d'un “ordre exterior” sinó de quelcom més profund: del fet que les coses estiguin al seu lloc correcte i ocupin el lloc que els pertoquei, si és que n'han d'ocupar algun.

Aquesta puresa d'intenció, de cor i de recerca ens situa en un camí encertat i orientat vers Déu; tot el que sigui contari a aquesta puresa ens fa viure a batzegades, ens fa fer passos cap endavant i cap enrere, sovint ens fa donar voltes a coses molt secundàries o excessives.

El camí cap a Déu no és un camí sempre recte, sempre cap endavant, sempre clar, però aquesta puresa d'intenció ens allibera de desviacions enganyoses.

La capacitat ignasiana d'“elecció”, que també és una capacitat de compromís i de presa de decisions, és una capacitat de jerarquització, prioritització, control i domini dels impulsos de la vida. Es tracta que siguem nosaltres els qui conduïm el cotxe de la vida i que no ens deixem portar simplement pel cotxe de la vida; que siguem nosaltres els qui establim uns criteris segons els quals les coses entrin més o menys, o bé no entrin a les nostres agendes, i no que siguin les agendes que ens marquin el pas; és la capacitat d'establir prioritats i ritmes de vida des de dins nostre, i així valorar més enllà de la pura espontaneïtat i primarietat.

Cercar Déu ha de ser una ferma decisió en el nostre cor, que condicioni el concret en la nostra vida, perquè els nostres passos no defalleixin per un camí que sovint esdevé més dur del que havíem previst.

2.4. Capacitat de gratuïtat

És la capacitat de no buscar-nos a nosaltres mateixos: no som nosaltres l'objectiu últim de nosaltres mateixos o de la nostra vida, no som el punt de referència des d'on ho valorem tot. La paraula "gratuïtat", comprensible, tot i que difícil, per al llenguatge de la nostra cultura, segons la meua opinió, té equivalent en els termes clàssics de la tradició espiritual, que són: "pobresa d'esperit", "descentrar-se", "abnegació", "sortir del propi amor propi, voler i interès". La gratuïtat és, d'entrada, agraïment: capacitat de valorar agraïdament tot allò que som i que tenim; i, després, de sortida, generositat: precisament perquè, agraïts som despresos, y perquè des de la gratuïtat l'habitual és compartir i no defensar la nostra posició.

Hi ha una gratuïtat respecte d'un mateix, relacionada amb el "desposseïment". En primer terme, es tracta de l'acceptació serena, humanament serena, d'aquells desposseïments que la vida ens porta: desposseïment del vigor i l'atractiu físics, la salut, les qualitats intel·lectuals, la capacitat d'autonomia, les situacions rellevants que hem ocupat... Que patètic acostuma a ser l'espectacle dels qui es resisteixen a perdre tot això, els qui amb 60 anys s'entossudeixen d'anar vestits com si en tinguessin 25 i fins i tot els qui reiteren una vegada i una altra glòries passades! Alguns d'aquests fan riure, però d'altres, en canvi, avorriuen i susciten certa llàstima. I, tanmateix, quants cops s'ha produït aquesta resistència a acceptar els deseïments de la vida! Hi ha també una forma de

deseïment, la que ens desprèn de totes les "capes" que portem posades, amb què ens abriguem, amb què ens tapem, amaguem o aïllem. Discernir la necessitat i la funció de les nostres capes o mantells, anar-nos desposseïent de tot allò que ens treu agilitat, de tot allò que podria "cobrir" els altres perquè ens sobra, d'això es tracta quan parlem de "gratuïtat".

Si pel que fa a nosaltres, la gratuïtat està relacionada amb els desposseïments, pel que fa al que ens és exterior, la gratuïtat té a veure amb el despreniment de les coses, és a dir, amb el fet de no estar "arrelats", de no estar "agafats" al que tenim i fins i tot al que ens cal tenir. La gratuïtat té a veure amb la nostra forma de relacionar-nos amb les coses i amb les persones, a qui tants cops tractem i utilitzem com si fossin objectes, coses, segons els nostres objectius personals. Parlar de gratuïtat vol dir parlar de llibertat davant les coses i disponibilitat davant les persones.

Hi ha, però, encara un altre nivell més profund de gratuïtat, que és la gratuïtat davant Déu, la humilitat sincera; estar davant Déu sense pretençons, sense exigències, sense condicions... Què difícil ens resulta situar-nos d'aquesta forma al seu davant! Què difícil és situar-nos-hi com Jesús ens convida a fer en la paràbola del Pare i dels dos fills: estar davant Déu i amb Ell, gaudint del fet de ser fills seus! Simplement, es tracta d'això. Normalment, tenim la tendència a situar-nos davant Déu de dues formes incorrectes: com a deutors o com a creditors. El deutor se situa davant

Déu atemorit, cosa que no té sentit perquè Déu perdona tot deute. El creditor, en canvi, se situa davant Déu amb enuig, malhumorat, cosa que tampoc no té sentit perquè Déu ja ens ha donat el més valuós que té, que és la possibilitat de formar part de la seva vida. Ens cal, doncs, situar-nos-hi com a fills, bo i gaudint d'aquesta naturalesa, amb humilitat i gratuïtat. No és el nostre temor ni les nostres exigències que ens aproparan més a Déu, sinó el nostre "caminar humil", com diu el profeta Miquees.

2.5. Capacitat de "trobada" en la relació humana

No vull fer una caricatura fàcil, però sí que m'agradaria posar un exemple comprensible. Hi ha una forma determinada de relació humana que difícilment pot arribar a la trobada personal, per més hores que s'hi dediquin. Em refereixo a la relació del tipus "xat", com a model de falsa relació humana, tan freqüent en els nostres dies. D'entrada, s'utilitza un "nick", que pot o no revelar alguna cosa de la persona que escriu i que també pot ser enganyós. A més, aquest "nick" pot ser modificat a voluntat tants cops com es vulgui. El contingut de la conversa —com diu l'antic aforisme— "menteix més que parla"; en qualsevol cas, no hi ha res que ens permeti verificar la veritat del que es diu i en les converses per xat, és més raonable la sospita que la credibilitat. Aquesta relació també s'interromp a voluntat, amb comiat o sense, i sovint s'acostuma a dir mentida ("ara torno",

"em truquem per telèfon", etc.) o bé s'"ignora" l'interlocutor i s'evita que es posi en contacte amb el qui ha tallat la conversa; també se sol canviar de canal. Pot ser que, després d'haver estat conversant en un xat durant hores amb algú, no s'arribi a cap vincle personal, o que després d'haver estat parlant amb molta gent alhora, no s'arribi a cap conversa seriosa amb ningú.

Acabem de descriure un tipus de relació entre les persones en què no hi ha cap mena de "trobada". Si aquesta forma de relació, sense un "encontre" autèntic, es reproduïx a la vida, s'empobreix la capacitat de relació humana. Sense una capacitat de relació humana mitjanament madura, és molt difícil que s'esdevingui una relació amb Déu de certa maduresa.

A fi que la nostra capacitat d'encontre en les relacions humanes maduri, cal tenir en compte i potenciar diversos elements: l'un, el primer de tots, evitar els "tancaments en un mateix", de tota mena, des dels "passius" (que serien els que consistirien bàsicament en la distracció i el desinterès de tot allò que no fos un mateix), fins als més "actius" (que serien els que només parlarien del "jo" en tota conversa sobre qualsevol tema o assumpte).

La dinàmica de l'autèntica relació que fa possible la trobada veritable entre les persones és interrompuda si no s'eviten les tendències i les dinàmiques de dependència, manipulació, possessió; per tal d'aconseguir-ho, se'ns exigirà molt sovint que siguem capaços d'autocrítica, examen i es-

forç. Amb tot això, hi té a veure quelcom que tothom hauria de recordar i, sobretot, les persones “religioses”: l’autèntica relació humana, l’autèntic “encontre” suposa donar i rebre, ser capaç de donar i rebre, d’estar disponible per donar i rebre¹². La gratuïtat no vol dir donar sense rebre sinó donar sense exigir res a canvi, sense cercar cap compensació o pagament, sense buscar-nos a nosaltres mateixos quan ens donem, que és quelcom ben diferent. ¿O no ens hem adonat encara que molts cops les persones aparentment més desinteressades són les més possessives, les més manipuladores, les més rancunioses, si l’“agraïat” no respon com volen o esperen que ho faci?

Una relació d’“encontre” tendeix necessàriament a la implicació, a sentir-nos afectats, disposats a implicar-nos i complicar-nos en allò que descobrim de la relació amb l’altre; és una forma de viure la història: no es tracta de sentir-nos “culpables” d’allò de què no tenim cap culpa, perquè no en vam tenir cap responsabilitat personal; es tracta, en canvi, del ser “responsables”, d’assumir les responsabilitats de la nostra història, que anem fent i que, amb o sense les nostres decisions o omissions, va adoptant un caire o un altre.

En aquest context, ressona la crida evangèlica –recollida tants cops en la teoria i la pràctica per mestres d’espiritualitat– a l’apropament i la trobada amb els pobres com a lloc de l’experiència de Déu. Però, ep!, no malinterpretem res. No ens creguéssim els més *meravellosos i bons* del món, ni

tampoc no esperéssim que Déu ens donés el caramel de l’encontre amb Ell perquè ens hem apropiat (físicament, sobretot) als pobres; Déu no accepta que fem dels pobres una moneda de canvi. Es tracta més aviat de desposseir-nos de les coses i, sobretot, de nosaltres mateixos, quan ens trobem amb els pobres de veritat; la seva proximitat em desposseeix i, en aquest desposseïment, en aquest buidatge, som visitats per Déu, el Déu que es va fer pobre per enriquir-nos amb la seva vida i la seva presència¹³.

2.6. Capacitat de fortalesa

No hi ha “gràcia barata”. Quants deserts hem de creuar per arribar al mar...! Aquestes expressions que hem escoltat tan sovint, i moltes altres que podríem citar, evidencien que, d’una banda, tots nosaltres hem experimentat infinites vegades que les experiències humanes més autèntiques, i la de Déu n’és una, ni són fàcils ni són barates. Per això, és important, no tan sols per al nostre tema, sinó també per nosaltres mateixos, créixer i ajudar els altres a créixer en fortalesa. Molts cops, ens diran i estarem temptats de pensar que cerquem en un buit, que intentem una quimera impossible, que no és més que una complicació inútil...; no ens podem deixar portar o moure per qualsevol vent ni podem deixar que simplement la indiferència ambiental ens mini per dins fins que arribi a dinamitar el nostre desig. El qui cerca, el qui camina, també continua caminant quan el vent bufa de cara i és fort, i si no hi està disposat, di-

fícilment arribarà a la meta que s'ha proposat.

Per fortalesa entenc, en un primer sentit, la capacitat de tenir un criteri propi i de mantenir-lo allí on i quan no sigui “políticament correcte”, on no estigui ben vist, on no sigui el que s'espera escoltar... Tots sabem com costa, i que necessari que arriba a ser, tenir criteri propi. Hi haurà moments en què mantenir-lo repercutirà negativament en la imatge, l'acceptació i fins i tot en les possibilitats d'ascens social o de promoció laboral... Ara bé, gestionar els conflictes amb criteris evangèlics és ben complicat i costós, ens situa en inferioritat de condicions davant dels qui no tenen escrúpols i fan servir qualsevol instrument o estratègia per aconseguir el que volen.

No hem de témer que tenir criteri propi ens mena al dogmatisme. Això no passarà mai si l'entendem i el gestionem correctament, perquè el criteri propi no és incompatible amb l'auto-crítica, al contrari, li cal autocrítica i acompanyament per arribar a ser veritable i madur. El criteri propi no és el criteri que mai no es qüestiona (això seria una bajanada si ens referim als humans!), sinó que es tracta d'aquell criteri que es qüestiona allí on cal que sigui qüestionat, i que se sosté amb fermesa i sense esquerdes allí on cal que se sostingui fermament. Al criteri propi l'acompanya la capacitat de discernir i distingir els moments en què cal que sigui confrontat o qüestionat, dels moments en què simplement cal que sigui defensat. Per tant, com més capacitat tinguem per discernir i acompanyar, més fort serà el nostre

criteri. Com a conseqüència d'això, l'autèntic criteri propi és el que sap ser flexible amb les *formes*, perquè té molt clar quin ha de ser el *contingut*, mentre que la rigidesa i el dogmatisme recolzen la seva força en la forma, perquè més enllà d'aquesta se senten insegurs.

La fortalesa ens mena a parlar també de la perseverança. Perseverança en la recerca i en l'amor vers el que hem trobat. També cal, però, fer algun aclariment sobre la perseverança, per tal d'evitar malentesos. Perseverança no vol dir immobilisme i continuisme acrític o “més del mateix”... Sí que és veritat, però, que Ignasi en les seves *Regles de discerniment* parla de “no fer mudança en la desolació” sinó de romandre, perseverar. Ara bé, el mateix Ignasi i en les mateixes *Regles* comenta també que, en la consolació, cal que hi juguem tota la nostra capacitat de creativitat i d'innovació. Perseverar en la fidelitat a Déu no vol dir només mantenir, conservar, en temps dolents: això és la meitat de la seva proposta (si ens quedem aquí deformem la proposta perquè la llegim parcialment), perseverar vol dir també innovar, crear, anar cap endavant en temps de bonança... Qui mai no es mou del seu lloc no és més fidel a Déu, ni de molt. La fidelitat que demana la perseverança no és la fidelitat a ultrança a les pròpies idees o als propis èxits, sinó que és la fidelitat a la recerca de Déu, una recerca que, sovint, ens obliga a aturar-nos i a protegir-nos i, altres vegades, ens demana que sortim a l'aventura... També aquí el discerniment és tot un art!

3. PEDAGOGIA: L'ESTIL DE VIDA

Després d'haver mostrat el “perfil” del subjecte més “disposat” a rebre l'experiència de Déu i més “capaç” de rebre-la, i d'haver repetit altre cop la sobirana llibertat de Déu més enllà de qualsevol límit humà, ens queden per tractar les “pedagogies” que ens ajudin a treballar i construir aquest subjecte. Abans d'abordar-les, quant a la descripció bàsica, crec que cal fer algunes observacions importants, que començaré tot utilitzant un verb central en el mode de vida i en la pedagogia de l'espiritualitat ignasiana: “ajudar”.

3.1. “Ajudar” a formar el subjecte

La paraula “ajudar” sintetitza tot allò que vol fer per als altres aquell qui afronta la vida des de l'espiritualitat ignasiana; és, per tant, una paraula clau i és una paraula complexa per poc que s'analitzi, perquè és una paraula plena d'ambició i de modèstia alhora. Paraula plena d'ambició, perquè no posa límits, sinó que obre més aviat un camp ampli, un ampli ventall de pos-

sibilitats i d'activitats; i plena de modèstia, perquè la persona que vol ajudar es posa al servei de l'altre, als seus peus, sense afany de protagonisme ni de cap mena de comandament, sinó com a senzill “ajudant”. És, doncs, una paraula ambiciosa quant al seu objectiu i modesta en la seva actitud; és una intuïció genial, però, què difícil que és a la vida l'equilibri entre l'ambició i la modèstia!

A partir d'aquí, en aquest quadern oferirem un conjunt de suggeriments que ens "ajudin" a créixer com a subjectes disponibles per a l'experiència de Déu. El que ve a continuació no tracta ni pretén ser cap conjunt d'obligacions, ni de càrregues, ni de condicions noves, ni cap mena d'assegurança o garantia de res; es tracta simplement d'una sèrie d'elements que s'ofereixin com a ajuda i que han de ser emprats en cas que ajudin, i per aquell qui pensi que el poden ajudar. Amb aquest esperit han de ser viscuts, si volem viure'ls de forma sana i evangèlica.

Quan parlem d'aquests ajuts, farem referència a dues coses que, encara que s'esdevinguin a l'hora en algun moment, no són exactament el mateix: parlarem d'*estils* de vida i d'*activitats* concretes. Primer, parlarem d'estils i, després, d'activitats. I ho farem per moltes raons. En primer lloc, el primer motiu i el més important de tots és que, en el nostre creixement com a subjectes –i amb el perfil que hem anunciat anteriorment– l'estil de la nostra vida és determinant. Hi ha estils de vida que ens ajuden a créixer com a subjectes, simplement perquè ens fan viure d'una determinada manera; i d'altres que, pel mateix motiu, ho impedeixen. Moltes vegades, hem experimentat en nosaltres mateixos i en altres persones que els bloquejos en els processos "interiors", "espirituals", tenen a veure amb qüestions relacionades amb l'estil de vida, i que demanen canvis en la forma de viure¹⁴. En segon lloc, parlem d'estil de vida abans que d'activitats, perquè

és l'estil de vida el que contextualitza i dóna sentit a les activitats, les quals no es validen per si mateixes sinó perquè ajuden a sostenir o aprofundir quelcom que les ultrapassa. Del sentit interior de les activitats, en parlarem més endavant, quan les introduïm.

Fem un esbós, per tant, d'alguns trets fonamentals d'un estil de vida que ajudi al creixement del subjecte, que ja hem descrit en les pàgines anteriors.

3.2. Austeritat

L'austeritat és el primer element que quasi bé tothom ressentiria a l'hora de dissenyar un estil de vida que ajudi a créixer les persones com a subjectes, no tan sols de l'experiència de Déu, sinó d'una vida humana en plenitud. Aquesta austeritat no és només, ni principalment, el fet d'eliminar allò que hi ha a la nostra vida i que és superflu o excessiu (també això, és clar), sinó que pretén, principalment, l'ús adequat de tot allò que ens cal, el control de la resposta que donem a les nostres necessitats de tota mena: les més físiques i primàries (menjar, dormir, beure...) i les que ens planteja la nostra vida (el treball i les seves eines, el descans i les seves exigències, la vida en parella i els seus compromisos...). No es tracta, per tant, d'eliminar principalment el que sigui superflu sinó de tenir un criteri adequat per a l'ús del que cal utilitzar (el mòbil, el cotxe, l'ordinador, els viatges, la televisió...).

En l'àmbit purament humà, l'objectiu d'aquesta austeritat és garantir

que, com diu sant Ignasi, siguem “senyors de nosaltres mateixos”¹⁵, que la “sensibilitat obeeixi la raó”, que no perdem el control de cap aspecte de la nostra vida, que siguem nosaltres els qui tenim les coses i que no siguin les coses les que ens tinguin a nosaltres. En un àmbit més transcendent, es tracta del fet que no hi hagi res que se’ns converteixi en un Déu fals, en ídol que ens esclavitz; si alguna cosa ens esclavitz, si quelcom ens ocupa el cor, això ens està traient tota possibilitat d’obertura al Déu vertader i a allò que Ell espera i cerca en nosaltres. També es tracta d’assegurar la nostra llibertat, perquè en una època amb tantes i tan diverses addiccions, hem d’assegurar que som nosaltres mateixos els qui escollim la vida que volem viure.

Amb l’austeritat, està relacionada la tradició del dejuni, de la privació d’allò que és necessari, tan antiga en la vida eclesial. “...El dejuni és el mitjà que utilitza el fidel per crear un espai buit en què reposi l’Esperit i ens permeti distingir l’essencial del superflu. El dejuni de pensaments, de soroll i d’imatges és tan important com el fet d’abstenir-se de menjar... És la llibertat de l’home, el seu desig d’unió amb Déu i amb tota la humanitat el que anima el seu gest guerrer. A cadascú li correspon saber quins són els àmbits en què li convé exercir aquest dejuni: l’ascesi —o dejú— de la paraula per aprendre a escoltar; l’ascesi dels pensaments per viure en el moment present; l’ascesi en la utilització dels mitjans de comunicació (els diaris, les revistes, la televisió, la ràdio) per poder assimilar tanta informació”¹⁶.

Un element imprescindible per al subjecte cristià i madur és, doncs, el control de les nostres necessitats i de les respostes que hi donem.

3.3. “Ordre” en les activitats

Ara bé, no només és important, a la nostra cultura, el control de les “necessitats”, sino també el control de les “activitats”, enmig d’una vida tan “moguda”, tan plena de demandes i d’ocupacions, com la vida que molts cops ens toca viure. Aquest control de les nostres activitats és, per tant, un element que cal tenir en compte de forma preferent.

Es tracta de l’adequada organització de les activitats que són necessàries i ineludibles, del discerniment d’aquelles que, tot i ser complementàries, poden ser activitats útils o no ser-ho, de la limitació i fins i tot de la supressió d’altres activitats que, tot i ser atractives, ja no tenen cabuda a la vida si no és a un preu molt alt en qualitat de vida humana i espiritual. Ara bé, no tan sols cal tenir en compte les activitats, sinó que cal assegurar un descans adequat tant en durada com en forma. No és només aquell descans que serveix simplement per mantenir-nos dempeus o per continuar treballant, sinó que es tracta del descans que ens cal per viure el conjunt de la vida amb una qualitat mínima.

La dinàmica de la vida no pot ser “no aturar-se mai”, caure morts i descansar aleshores compulsivament per tornar a no parar mai. Quan vivim d’aquesta manera, encara que treballem en les activitats més nobles i altruis-

tes, anem directament a parar a una mena d'“autocentrament” i, com a conseqüència, a una insensibilitat davant Déu i els altres. Si ens trobem en aquest dinamisme, només ens importarà el que fem i la nostra pròpia supervivència, amenaçada, abans que cap altra cosa, per nosaltres mateixos i pel nostre ritme de vida.

A l'encapçalament d'aquest apartat, hem fet servir la paraula “ordre” en el sentit ignasià: l'ordre de qui té un projecte de vida, un sentit i una meta, i segons el qual, i amb llibertat davant les coses, va col·locant-les al lloc que li corresponen. Però hi ha un criteri clar i ferm de decisió, un eix vertebrador de la vida, des del qual s'“ordena”, es jerarquitzava, es prioritza, es decideix..., un ritme de vida “ordenat”, que cal perquè visquem una vida oberta a l'experiència de Déu.

En aquest punt de la nostra reflexió, topem amb un altre tema decisiu en la nostra cultura, que és el tema de l'ús del nostre temps. El temps, un bé escàs i limitat, cal saber-lo utilitzar i administrar segons les nostres prioritats vitals, i no hem de deixar ni que se'ns escoli entre les mans ni que ens cremi o ens sotmeti a pressió.

La manera com administrem el temps és una de les coses que expliquen millor quines són les prioritats vitals que tenim. La importància que donem a les coses es manifesta notablement en el temps que hi dediquem, tant en quantitat com en qualitat. No tots els temps són iguals: hi ha temps d'or i temps “escombraria”. ¿Quin temps dediquem a la nostra vida i a les dimensions més “espirituals” de la

nostra vida, aquelles que tenen a veure amb la nostra qualitat humana i la calidesa de les nostres relacions amb Déu i amb els altres? I quin temps hi dediquem en qualitat, ja no només en quantitat? Allò que afirmo com a important no pot formar part del temps desaprofitat, que no val res. A Déu, als altres i potser a la meua interioritat, no els cal ni els puc dedicar gaire temps, però sí que els pertoca el temps millor de tots.

La revisió del nostre estil de vida passa per una revisió de la nostra manera d'utilitzar el temps i per veure si allò que afirmem com a important i transcendent, en els nostres plantejaments, es fa realment present en el concret i quotidià de les nostres vides; no quedés tot en pura xerrameca...

3.4. “Espais verds” a la vida

Els “espais verds” d'una ciutat són espais que, des d'una perspectiva mercantil, estan desaprofitats perquè no se n'ha obtingut rendibilitat econòmica immediata; són espais que, per l'home de negocis, que no veu gaire més enllà d'ell mateix, són un “malbaratament” evident de terreny; ara bé, des d'una òptica de la qualitat de vida ciutadana, esdevenen els terrenys més valuosos: espais de convivència, d'oxygenació, de joc, de gaudi dels sentits, de gratuïtat... El curiós és que, a més, després de molt temps, aquests espais són els que donen valor (també mercantil) a la zona on es troben situats...

Ens cal dotar el nostre estil de vida amb “espais verds”, espais de gra-

tuïtat, que no siguin ni directament ni concretament útils, en el sentit més immediat de la paraula; espais dels quals no en treiem un “benefici” immediat, com tan malament es diu, però que, amb el temps, donaran qualitat a la nostra vida; espais on s’exerceixi la gratuïtat i on es recuperi l’oxigen, la convivència, el goig, l’amistat, l’esport, el gaudi de la natura o l’art, en qualsevol de les seves formes, el pur silenci...; són tants els espais verds possibles!

Aquests espais verds a la vida tenen l’efecte i el valor d’alliberar i, com a mínim, reduir la pressió que la vida ens imposa: ens descompressionen i, en alliberar-nos de la pressió, o de bona part d’ella, ens preparen per a la relació. Si estem pressionats, en tensió, difícilment en les relacions som nosaltres mateixos i amb prou feines podem aprofundir-les, perquè ens supera la pressa, la preocupació pel que ha passat, l’angoixa pel que ha de venir, sigui real o imaginari...; és a dir, no acabem d’estar amb l’altre, tot i que físicament hi siguem, continuem estant, en el fons, amb nosaltres mateixos.

La relació sana amb Déu i amb els altres exigeix una certa serenor d’entrada. ¿No podem interpretar d’aquesta manera l’exigència tan meravellosa de l’Escriptura, per la qual ens hem de “descalçar” abans d’entrar en contacte amb Déu? Descalçar-se vol dir relaxar-se, situar-se en la intimitat, renunciar de moment a “donar més puntades de peu” (en els diversos sentits que té l’expressió). Si estem en tensió, fins i tot el nostre apropament

a Déu és compulsiu, amb la qual cosa l’espatllem: que difícil és aleshores allò que dèiem, pàgines enrere, quan parlàvem de situar-nos davant Déu sense exigències, sense condicions, sense imposicions...! La nostra oració, si no ens descalcem de la nostra tensió, esdevé un temps de cabòries i monòlegs amb nosaltres mateixos sobre les nostres necessitats i les nostres angoixes, i no un temps de relació i diàleg.

Hi ha belles definicions de l’oració que hauríem de recuperar, perquè la definien com a gaudi de Déu, com a descans en Déu. Tot això és tan gratuït, sí, però tan humà, tan profund, tan transformador... tan sorprenentment transformador. Gaudir de Déu: d’aquella Presència càlida, que acull sense exigir no-res a canvi, que ens escolta abans que parlem, i també quan no tenim cap paraula per expressar el que sentim, que renta uns peus que s’han embrutat després d’haver caminat per on no haurien d’haver caminat. Sentir tot això al fons del cor és el que ens transforma. Descansar en Déu. Tot el que patim, tot el que desitgem, tanta impotència que experimentem, tant de fracàs que ens costa assumir... Gaudir de Déu i descansar en Déu; això només serà possible si abans hem “passejat” pels espais verds de la nostra vida... Però, com hi podrem passejar si no els tenim?

3.5. Obertura a l’aire que ve de fora

És veritat que Déu i el seu Esperit poden travessar els murs, però serà

més fàcil que puguin entrar a la nostra vida si hi tenim espais per on pugui entrar tot allò que hi ha fora de nosaltres mateixos, allò que és distint, per on ens pugui venir el Distint, l'Altre. Els encastellaments físics, mentals i personals no afavoreixen l'entrada de Déu a la nostra vida.

Per què ens encastellem? Per què protegim amb tanques de tota mena les nostres vides? Per què tanta videocàmera, tants guardes de seguretat, tants codis secrets per entrar o sortir? Potser, per por a les agressions, al mal... Quin sentit té tenir por de Déu, llevat que el nostre Déu ja no sigui el de Jesús? Potser per comoditat, perquè no ens molestin, perquè ens deixin en pau amb la nostra vida i amb les comoditats de la nostra vida? Si ens abandonem a aquesta tendència, ens falta l'aire, la nostra vida esdevé a poc a poc mesquina, menyspreable, sense frescor ni verdor, insípida... Ens cal tanta protecció, potser perquè els que vénen de fora no ens prenguin el que tenim, el que és nostre, el que ens ha costat anys i panys, fins i tot segles, aconse-

guir: el treball, la seguretat, les formes de fer i viure, la salut...; com si tot el que tenim i, especialment, el més valuós que tenim, no ho haguéssim rebut dels altres; com si els qui vénen de fora no tinguessin res per aportar-nos, res per enriquir-nos, precisament en aquells àmbits de la nostra vida on més mancances tenim.

Té res a veure, tot això, amb l'experiència de Déu? Crec que sí. Ja s'ha comprovat prou vegades i s'ha demostrat sobradament que els encastellaments exteriors provoquen aïllaments interiors, rigideses, tancaments força patètics, perquè la persona que els experimenta acaba creient que la realitat és la seva realitat: "Jo tinc les idees clares i no em molesteu amb fets!". Per això, cal que deixem espais al nostre ritme de vida, perquè altres persones, altres realitats, altres formes d'entendre el món i la vida s'hi puguin fer presents. I tot això serà sovint l'instrument amb què Déu tocarà i esquerdarà la nostra seguretat, "disposant-nos", sovint de forma radical, a rebre'l.

4. PEDAGOGIA: LES "ACTIVITATS"

Entrem a la part final de la nostra reflexió. Indicarem, molt sumàriament, algunes "pràctiques" o activitats que poden ajudar perquè el subjecte estigui disposat a fer experiència de Déu. Es tracta d'exercicis concrets que poden contribuir a una major agilitat personal i espiritual, que poden ajudar a consolidar i configurar estils de vida idonis per a aquesta experiència. Es tracta del que, en altres moments i contextos, s'ha anomenat "pràctiques ascètiques", "ascesi", una paraula que avui dia suscita, d'entrada, un cert recel o certa desconfiança. Per això, crec que ens cal també fer algunes observacions prèvies de caràcter senzill.

La finalitat de l'ascesi és ajudar a mantenir-nos en una situació d'agilitat espiritual; és, doncs, una finalitat positiva. No es tracta en absolut de martiritzar, fer sofrir, destrossar ningú. És possible que algunes pràctiques ascètiques comportin alguna mena de dificultat, però no han d'estar necessàriament vinculades al dolor. Encara més, algunes d'aquestes pràctiques poden ser fins i tot agradables i plaents físicament o espiritual. D'altres, en

canvi, poden resultar indiferents i d'altres poden comportar alguna mena d'esforç que assumim de bon grat en funció de la finalitat que ens hàgim proposat.

La finalitat que ens hem proposat d'assolir, l'objectiu on volem arribar, l'estil de vida que desitgem potenciar donen sentit i determinen l'elecció d'unes coses o d'unes altres. Tampoc en aquest cas no es tracta que tothom ho faci tot, sinó que cadascú esculli

aquelles pràctiques que el puguin ajudar en cada moment i circumstància de la seva vida. Per això, Ignasi de Loiola insistia en el fet que la decisió sobre l'ascesi personal, sobre les "penitències", fos una decisió feta en un context d'acompanyament.

No presentarem cap llistat, més o menys ampli, d'activitats possibles que podríem realitzar. Farem una cosa molt més senzilla: ens deixarem guiar per la intuïció ignasiana, a partir del model que per formar jesuïtes proposa ell mateix a les *Constitucions* de la Companyia de Jesús, i suggerirem unes línies i propostes universals d'activitats i d'exercicis¹⁷. Potser sorprendrà que prenguem aquest punt de partida, que apliquem uns principis pedagògics que han estat pensats per a uns pocs (els jesuïtes) d'una forma tan àmplia; però ens cal recordar que allò que Ignasi pretén amb la formació espiritual del jesuïta no és altra cosa que la formació de persones capaces de trobar-se amb Déu en totes les coses.

Segons el plantejament ignasià, hi hauria quatre grups d'activitats de què caldria tenir cura i que caldria potenciar. Vegem-los.

a) *Les activitats relacionades amb l'atenció a la vida "interior"*

Es tracta de les activitats habituals d'una vida cristiana mitjanament seriosa i compromesa, és a dir, de l'oració (en totes les seves formes d'expressió), la participació als sagraments, la vida litúrgica... En aquest grup, hi ha una activitat que Ignasi recomana de forma especial, es

tracta de l'"examen", que cal fer amb freqüència i periodicitat. L'examen ignasià no és tant un exercici "moral", en què la pregunta clau és sobre jo mateix i el que he fet bé o malament, sinó, més aviat, un exercici "contemplatiu", d'atenció, on el protagonista és Déu i la pregunta és sobre el pas de Déu, sobre el toc de Déu a la vida concreta que anem vivint, amb les seves circumstàncies, les seves persones, els seus esdeveniments... En aquest context, també ens preguntem, òbviament, per la nostra relació amb Déu.

b) *Les activitats que ajuden a "aprimar" el meu ego*

Ens cal també una gimnàstica de manteniment espiritual, que consisteix, bàsicament, a "aprimar" el jo, impedir que el nostre jo s'engreixi massa i ens tregui tota agilitat espiritual. Un jo engreixat és absolutament insaciable: mai en té prou i aprofita qualsevol circumstància i ocasió per afirmar-se com a tal. En aquesta direcció, s'encaminen les "proves" que Ignasi proposa en el seu model de formació (servir als hospitals, peregrinar tot demanant almoïna, fer tasques humils a casa...). No es tracta de proves per donar sensibilitat social (encara que en donin!) sinó proves per posar en pràctica la humilitat, la disponibilitat, que ensenyen a deixar-se ajudar, provoquen la confiança, l'acceptació de les mancances, la dependència dels altres... Als nostres dies, es podrien traduir en activitats de servei "social", espai en activitats que fan experimentar els nostres límits, la nostra feblesa, la nostra impotència, la nostra necessitat dels altres...

c) *Les activitats que ens menen a explicitar i compartir la fe*

Amb un matís important en Ignasi: no només amb els qui ens trobem a gust o ens sentim al mateix nivell o enmig d'auditoris fàcils, que ens lloen i aplaudeixin, perquè ja estan prèviament convençuts; sinó més aviat en contextos on explicitar la fe no és fàcil ni còmode ni ens condueix al

triomf... On la nostra brillantor o el nostre èxit queda subordinada a les necessitats dels altres.

d) *L'acompanyament*

Com a forma bàsica de suport per ajudar-nos al discerniment, que demana tota vida cristiana, i a la transparència, que és el camí segur en la recerca de Déu i l'encontre amb Ell.

1. Vegeu l'article, ja clàssic, de Karl Rahner "Espiritualidad antigua y actual" dins *Escritos de Teología* VII, pàg. 13-35.
2. *Autobiografía de San Ignacio*, núm. 99. Dins *Obras completas de San Ignacio*, 5ª ed. BAC, Madrid, 1991.
3. Vegeu les *Constituciones de la Compañía de Jesús*, dins *Obras Completas de San Ignacio*, especialment la part III d'aquestes obres, dedicada a la formació espiritual del jesuïta.
4. Ferran Manresa: *L'oració amb el sentiment d'una Presència*, quadern 18 de la Col·lecció "Ajudar" d'EIDES, pàg. 4.
5. Teilhard de Chardin *El medio divino*, pàg 151-152.
6. *Ejercicios Espirituales de San Ignacio*, dins *Obras Completas*, núm. 336.
7. P. Luis González de Cámara, *Recuerdos ignacianos*. Memorial, dins Col. MANRESA núm. 7, Ed. Mensajero- Sal Terrae, núm. 196.
8. Juan Martín Velasco: *La experiencia cristiana de Dios*, Ed. Trotta, Madrid, 1996, pàg. 34.
9. L'"aplicació de sentits" és un exercici oracional que sant Ignasi proposa reiteradament als *Ejercicios* per aprofundir el coneixement intern i la relació amorosa i de seguiment amb Jesús.
10. Trinidad León: "Experiencias de Dios en la vida cotidiana", *Proyección*, any LII, núm. 217, abril-juny 2005, pàg. 171.
11. Timothy V. Vaverek: "Ascética cristiana: liberarse de la influencia destructiva del consumismo", *Houston Catholic Worker*, vol. 21, núm. 1, gener 2001.
12. Ignasi emfatitza, a la "Contemplación para alcanzar amor" amb què finalitza els seus Exercicis Espirituals que "l'amor consisteix en una comunicació de les dues parts" (núm. 231).
13. Vegeu les reflexions de Xavier Melloni dins *La mistagogia de los Ejercicios*, Col. MANRESA, núm.2 24, Ed. Mensajero-Sal Terrae, pàg. 194-195.
14. Ignasi adverteix al director dels Exercicis que davant molts bloquejos de l'experiència espiritual cal revisar el menjar, el dormir, etc... *Ejercicios*, núm. 89.
15. *Ejercicios Espirituales de San Ignacio*, núm. 216.
16. Xavier Melloni, *Itinerari cap a una vida en Déu*, quadern núm. 30 de la Col. Ajudar d'EIDES, pàg. 15.
17. Vegeu *Constituciones de la Compañía de Jesús*, núm. 64-70.